

TÁRSASÁG A
SZABADSÁGJOGOKÉRT

„A plébános és a kocsmáros marad az egyedüli nyilvánosság”

Kutatás az újságírók akadályoztatásáról

Készítették:

dr. Bodrogi Bea, dr. Dojcsák Dalma, dr. Döbrentey Dániel, dr. Szabó Máté

Budapest

2020

Tartalom

Absztrakt.....	2
I. Bevezetés	2
II. Kutatási módszertan	3
III. Rendszerszintű probléma	5
IV. A sajtó akadályozásának típusai.....	8
1. Ignorálás – Nem válaszolás.....	8
2. Nyílt elutasítás.....	9
3. Fizikai távontartás	10
3.1 Menekülttáborokból való kizárás	10
3.2 Parlamenti tudósítás.....	11
3.3 Menekülés az újságírók előtt.....	12
4. Sajtótájékoztatók, nyilvános sajtóesemények	12
5. Erőszakos vagy fenyegető fellépés.....	14
6. Sztorilopás.....	15
7. Hiteltelenítés, megbélyegzés	15
8. Források megfélemlítése.....	15
V. A sajtó akadályozásának szereplői	16
1. Sajtóosztályok	16
2. Minisztériumok, egyéb állami szervek, cégek	17
3. Önkormányzatok	18
4. Az önkormányzat lapja – Kinek a lapja?	19
VI. Következmények és hatások	20
1. Közérdekű adatigénylés	20
2. Alternatív megszólalók	21
3. Szivárogtatás	21
4. Etikai dilemmák	22
5. Jogi eljárások.....	23

Absztrakt

Jelen kutatás célja, hogy rendszerszinten feltárja azt a napi tapasztalatot, miszerint Magyarországon a közhatalom tevőleges intézkedésekkel és mulasztásokkal akadályozza a független sajtó tevékenységét. A kutatás eredménye szerint a független sajtó munkájának akadályozása számos formában tetten érhető, az eszközök és módszerek alkalmazása, valamint az akadályozás mértéke már mutat különbségeket. A vizsgálat a független sajtó munkájának szisztematikus és rendszerszintű állami akadályozását mutatta ki. Kirajzolódott továbbá a sajtószabadság érvényesülését elősegítő pozitív intézkedések hiánya a közhatalom részéről. Ezek az intézkedések a kutatásban résztvevők megítélése szerint a nyilvánosság szűkülését és a sajtó tájékoztatási feladatának jelentős elnehezülését eredményezik.

I. Bevezetés

Évek óta visszatérő téma a közbeszédben és a sajtóban, hogy bizonyos szerkesztőségek, újságírók munkáját a hatalom akadályozza. A beszámolók szerint a probléma számos, elsősorban közüggyel helyi és országos szinten foglalkozó médiumot érint és rendszerszinten létezik. A Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) jogvédő szervezetként évek óta szembesül azzal, hogy újságírók, médiumok a munkájuk akadályoztatása miatt kérnek jogi segítséget. Az alábbi összefoglaló alapját képező kutatásban arra vállalkoztunk, hogy egyéni interjúkon keresztül feltárjuk a jelenséget, rögzítsük annak megjelenési formáit, gyakoriságát, és feltételezhető okait. A tisztánlátáson túl az is vezérelt minket, hogy rendszerszintű megoldásokat találjunk a feltárt problémákra.

A sajtó akkor tudja ellátni a feladatát, ha hiteles, sokoldalú, megalapozott és naprakész tájékoztatást tud nyújtani, egyúttal pedig ellenőrzi a mindenkori hatalom képviselőit. Ez nem csupán alkotmányos joga a média munkatársainak, de a sokszor kivételes jogi helyzetüket igazoló kötelezettségük is. Ehhez elengedhetetlen, hogy a média tudósításaihoz, beszámolóihoz megfelelő mennyiségű, valamennyi érintett álláspontját tartalmazó információhoz jusson és amelynek szerves része, hogy az újságírók alapos és pontos információt szerezzenek közhatalmat gyakorló szervektől, állami intézményektől. Az információgyűjtés az újságírás fontos része, amelyet az államnak garantálnia kell és amelyre az Alkotmánybíróság több határozatában is felhívta a figyelmet: (...) a sajtó szabadságát arra figyelemmel kell garantálnia az államnak, hogy a sajtó a véleménynyilvánításhoz szükséges információszerzésnek, a véleménynyilvánításnak és véleményformálásnak kitüntetett fontosságú eszköze. (...) A sajtó nemcsak a szabad véleménynyilvánítás eszköze, hanem a tájékoztatásé is, azaz

alapvető szerepe van a véleményalkotás feltételét képező tájékozódásban.¹ Ahogyan az Alaptörvény is fogalmaz: “Magyarország elismeri és védi a sajtó szabadságát és sokszínűségét, biztosítja a demokratikus közvélemény kialakulásához szükséges szabad tájékoztatás feltételeit”. Az államnak tehát nem csak tartózkodnia kell attól, hogy megnehezítse az újságírók munkáját, hanem pozitív, tevőleges intézkedésekkel elő kell segítenie a sajtószabadság érvényesülését és a közvélemény információ igényének kielégítését.

Ezzel szemben az újságírók mindennapi tapasztalata és jelen kutatás eredményei is azt mutatják, hogy az állami szervek, intézmények a független szerkesztőségek munkájukat akadályozzák azáltal, hogy a közügyet érintő aktuális kérdéseikre nem vagy nem érdemben válaszolnak.

Függetlennek azokat a szerkesztőségeket nevezzük ebben a szövegben, amelyek a közhatalomtól függetlenül végzik a tevékenységüket. Ennek során a szerkesztői döntéseket önállóan, szakmai alapon hozzák meg, részt vesznek a közéleti vitákban és ehhez kapcsolódó tevékenységükkel az államhatalom ellenőrzésére törekszenek.

Fontos megjegyeznünk, hogy kutatásunk nem az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXVII. törvény (továbbiakban: Infotv.) alapján igényelt közérdekű adatok kiadásának gyakorlatát, hanem a közügyekről való hiteles tájékoztatás kapcsán a sajtó és a közhatalmi szervek viszonyát vizsgálja.

II. Kutatási módszertan

2018 szeptembere és 2019 októbere között 19 független médium munkatársával és a problémáról átfogó írást² közlő Joó Hajnalkával készítettünk mélyinterjút egy előre összeállított kérdéssor mentén. Olyan sajtótermékeket kerestünk meg, amelyek rendszeresen foglalkoznak közügyekkel, azokról hírt adnak, azokat elemzik vagy véleményezik, és mindezen tevékenységüket a közhatalomtól való anyagi és szerkesztői függetlenség mellett végzik.

A kutatásban az alábbi médiumok vettek részt: atlatszo.hu, atv.hu, Azonnali, direkt36.hu, hvg.hu, index.hu, infovilag.hu, ittlakunk.hu, Klubrádió, Magyar Hang, Magyar Narancs, nepszava.hu,

---

¹37/1992. (VI.10.) AB határozat, ABH 1992, 227, 229.

² https://hvg.hu/itthon/20180706_miniszteriumok_bojkottja_a_nem_kormanyparti_szerkesztosegek_ellen

nyugat.hu, pecsistop.hu, szabadpecs.hu, ugytudjuk.hu, 24.hu, 168ora.hu, 444.hu, valamint interjút készítettünk a fentiekben hivatkozott elemzés szerzőjével, Joó Hajnalkával is. A sajtótermékek kiválasztása során szempont volt, hogy az interjú készítésekor az adott médium már legalább egy éve működjön. Az egyes médiumok munkatársait korábbi szakmai kapcsolatokon keresztül, illetve a médiaszakmán belüli ajánlások segítségével találtuk meg.

A kutatásban résztvevő szereplők mentalitásukban kritikusak a központi krománnyal. A kutatás során megszólaltatott médiumok egyike sem tartozik a Közép-európai Sajtó és Média Alapítvány (KESMA) kötelékébe, amely felvállaltan azért jött létre, hogy az aktuális kormány tevékenységét támogassa³. Részt vett a kutatásunkban a négy legnagyobb olvasottságú online hírportál közül három független médium, az egyetlen független közéleti országos napilap és legnagyobb közéleti rádiócsatorna, három hetilap, valamint a kormánytól tartalmilag és anyagilag nem függő vidéki online portálok többsége.

Az átlagosan egy órát igénybe vevő személyes beszélgetések során az alábbi kérdéseket tettük fel, teret adva a spontán kérdéseknek és a témához kapcsolódó bármilyen észrevételnek, megjegyzésnek:

1. Az állami elzárkózás, az újságírói munka megnehezítése hatalmi eszközökkel mennyire érinti a médiumot?
2. A probléma mióta létezik? Van-e érezhető választóvonal (év, időszak) ebben a tekintetben?
3. Milyen típusú ügyekben nem kap választ a szerkesztőség?
4. Tud-e konkrét példákat, eseteket felsorolni?
5. Hogyan reagálnak, kezelik a problémát? Van-e a szerkesztőségben bármi kimondott, irányadó útmutatás, szabály ezzel kapcsolatban?
6. Volt-e olyan helyzet, hogy megírtak valamit, és utána megtorlás érte őket? Ha igen, ez miben nyilvánult meg?
7. A fentiekén túl bármilyen információ, amit a megkérdezett elmondana a témához kapcsolódóan.

A mélyinterjúk során számos példát is kaptunk a szerkesztőségektől, hiszen rendszerint évekre visszamenően számon tartják azokat a megkereséseket, amelyekre egyáltalán nem vagy semmitmondó választ kaptak különböző állami szervektől. A kutatás részét képezik továbbá azok a példák, esetek is,

---

³ A Közép-európai Sajtó és Média Alapítvány 2018. november 28-án egyetlen nap leforgatása alatt vált óriási sajtóbirodalommal, amikor kormánypárti üzletemberek egyszerre „ajándékozták” oda sajtóérdekeltségeiket a szervezetnek. Ezzel 476 média termék kiadója került egy tulajdonosi kézbe. A Kormány rendelettel mentesítette a KESMA-t a Gazdasági Versenyhivatal Vizsgálata alól.

amelyekben a TASZ jogsegélyt és/vagy képviselést nyújtott olyan újságíróknak, akiket munkájukban valamilyen formában állami szervek vagy önkormányzatok akadályozták.

Az interjúalanyok megszólalásait ebben a szövegben csak akkor kötjük konkrét személyekhez, ha a megszólalás beazonosíthatósága a konkrét esetben fontos.

III. Rendszerszintű probléma

A megkérdezettek egybehangzóan számoltak be arról, hogy bár a probléma mindig is létezett, a kormánytól független és kritikus médiumok negligálása egyértelműen a 2010 utáni Orbán-kormányokhoz kötődik. 2014-ben létrehozták a Nemzeti Kommunikációs Hivatalt, amelynek feladata, hogy összehangolja a kormány kommunikációs és PR feladatait.⁴ A 2018-as választások után a Hivatal a Miniszterelnöki Kabinetirodához került, mellyel egyidejűleg kialakult a kormányzati kommunikáció teljes központosítása, minden fontosabb média ügyben a Hivatal dönt.

“Látszik, hogy teljes a központosítás, egészségügyi-oktatási intézményeknek már teljesen fölösleges is írni.”

“Teljesen zárt rendszer az egész. Minden olyan megkeresésünkre, amely a kormányzást érinti, nem számíthatunk jóra. Lezárt a rendszer.”

„Sok területben csak a jegyzőn keresztül lehet kérdezni. Jellemző, hogy megvárják a 15 napot és utána válaszolnak, amikor már nem aktuális a kérdés.”

Bár az interjúalanyok egy fokozatosan romló folyamatról számoltak be, az akadályozás töréspontjait a saját helyzetükből, egyedi történeteikből adódóan eltérően csapódtak le az egyes szerkesztőségekben.

Az atlatszo.hu fordulópontként a 2014-es Norvég Civil Alap elleni fellépést⁵ és az egy évvel később kezdődő Soros-ellenes kampányt⁶ nevezte meg. Az index.hu szerint az őket érintő lényeges

---

⁴ <https://nkoh.kormany.hu/>

⁵ <https://blog.atlatszo.hu/2014/07/itt-az-atlatszo-kehi-episztola-adnak-kapunk/>

⁶ <https://adatujsgiras.atlatszo.hu/2018/11/12/az-orok-soros-antikrisztus-es-bolsevik-puccsista-es-hitler-tanitvany-idovonalra-tettuk-a-konteokat/?fbclid=IwAR2PnXnBpo1kfSHh8J0UDEMDDeSGWn81vQ7xUkqCVIfaJneS-ICnlymxhHI>

változások a “Simicska-Orbán háborúval”⁷ kezdődtek. Az infovilág.hu, a szabadpecs.hu és a peccistop.hu a helyi közügyek (Győr és Pécs) feltárásához és az önkormányzattal kapcsolatos kritikus írásaik megjelenéséhez kötik azt a jelenséget, hogy tiltólistára kerültek az önkormányzatnál, valamint az önkormányzat érdekeltségébe tartozó cégeknél.⁸ Ez azzal jár, hogy egyrészt nem kapnak választ kérdéseikre az önkormányzati szervektől, másrészt egyre ritkábban vagy egyáltalán nem kapnak meghívást az önkormányzat által szervezett sajtónyilvános eseményekre, sajtótájékoztatókra. A peccistop.hu ezen túlmenően az Emberség Erejével Alapítvány elleni önkormányzati fellépéshez kötődő tényfeltárásait, írásait⁹ is fordulópontnak nevezte az önkormányzattal való kapcsolat megromlásában.

A szabadpecs.hu szerint az ő esetükben már működésük korai szakaszában ellenségesen állt hozzájuk az önkormányzat, mivel beszámoltak a városi költségvetés jelentős hiányáról, amit a(z akkori) polgármesterrel is beismertettek. Emellett a pécsi városházán ettől kezdve gyakorlattá vált, hogy a sajtótájékoztatókon kizárólag az előre meghirdetett témákban lehetett kérdéseket feltenni.

A direkt36.hu szerint 2014 előtt még volt arra példa, hogy politikusok megszólaltak és válaszoltak a kérdéseikre, de ez mára szinte teljesen megszűnt. A 168ora.hu fontos eseménynek nevezte a „kvótanépszavazást”, amely – álláspontja szerint – „...**megegyeztetette a kormányt abban, hogy hatalma elég stabil és nem kell információkkal ellátni a független lapokat.**”

A Magyar Hang és a 444.hu interjúalanyai szerint az igazi fordulópont a 2018-as választások után következett be, ekkor vált végképp tarthatatlanná a helyzet számukra.

A fentiekben kifejtettekkel szemben két interjúalany nyilatkozott eltérően: az atv.hu szerkesztője és az Azonnali újságírója nem lát egyértelmű tendenciát és összefüggést a kormányzati ciklusok és a sajtó kapcsolatában. Azt az alapvető megállapítást azonban, hogy a sajtó munkáját az állami szervek akadályozzák, ők sem vitatják, sőt, számos példával alátámasztották ezt az állítást.

Az interjúalanyok többsége beszélt arról, hogy a választások előtti időszak mindig hoz valamilyen mozgást, változást a sajtóval való kapcsolattartásban. Ekkor a közhatalmi szervek, közhatalmat gyakorló személyek nyitottabbak és konstruktívabbak az újságírókkal, a közügyekre vonatkozó

---

⁷ https://index.hu/belfold/2014/09/26/ki_kivel_utkozik_az_orban-simicska-haboruban/

⁸ <https://infovilag.hu/cimzett-a-gyori-polgarmester-lassa-a-nyilvanossag/>

⁹ https://peccistop.hu/regio/pecsen_is_terjeszkedik_soros_gyorgy_alapitvanya/491218

szivárogtatás is fellendül. A választásokat követően azonban hamar véget ér az együttműködő hozzáállás.

„A választások körül picit változnak a dolgok, mert a politikusoknak is érdekük, hogy láthatóak legyenek. De a mostani választás óta (2018) egészen szürreális a helyzet.”

Szintén a választáshoz kapcsolódó tény az is, hogy miniszterelnök-jelölti vitára 12 éve nem került sor Magyarországon. A 2018-as választásokat megelőző egy hónappal Havasi Bertalan akkori szóvivő például az mondta, hogy „*A viták ideje lejárt, ez most a választók döntésének ideje.*”¹⁰ Orbán Viktor miniszterelnök azonban nem csak vitázni nem hajlandó, hanem interjút sem ad hozzá nem lojális médiumnak, újságíróknak¹¹. Egyedül a Kossuth Rádióban szerepel rendszeresen, ahol érdemi vita nélkül ismerteti és közvetíti a kormány üzeneteit.

Az egyik interjúalany arra hívta fel a figyelmet, hogy a sajtóhoz való hozzáállás nem feltétlenül pártállás függvénye a politikusok részéről: ugyanazon párt politikusa egészen más, akár jóval nyitottabb magatartást tanúsít, ha pártja történetesen az adott település képviselő-testületében ellenzéki pozíciót tölt be, mint amilyen a párt politikusait országos szinten, általánosságban jellemzi. Ezzel ellentétes tapasztalatát osztotta meg az egyik vidéki portál főszerkesztője, szerinte ugyanis ***“a helyi ellenzéki hatalomátvétel (itt a 2019. januári fejleményekre¹² utal) után sem volt változás a kormánypártiak hozzáállásában.”***

Érintőlegesen két interjúalany beszélt arról a benyomásról, hogy a kormányzat a külföldi sajtóval valamivel nyitottabb és könnyebben válaszolnak az általuk feltett kérdésekre. Érzékeny témák, például korrupciót firtató kérdések kapcsán azonban a külföldi sajtó is elveszíti kiváltságos helyzetét, az erre vonatkozó kérdéseikre már ők sem kapnak választ. Elmondásuk szerint külföldi újságíró kollégák megjegyezték, hogy míg a 2018-as választások előtt még Kovács Zoltán kormányzóvivő leült velük beszélgetni és interjút adni, addig ma már erre nincs lehetőség.

---

¹⁰ <https://hirado.hu/belfold/belpolitika/cikk/2018/02/28/a-vitak-ideje-lejart-ez-a-valasztok-dontesenek-az-ideje/>

¹¹ https://index.hu/belfold/2018/valasztas/2018/04/06/ez_itt_az_orban_viktor-interju_helye/

¹²https://index.hu/belfold/2019/02/28/elfogyott_a_fideszes_tobbseg_az_ellenzek_atvette_az_iranyitast_szombat_helyen/

IV. A sajtó akadályozásának típusai

1. Ignorálás – Nem válaszolás

Az újságírói munka akadályozása alatt elsősorban az ignorálást értik az újságírók. Ez azt jelenti, hogy a közhatalom gyakorlói, valamint egyes állami és önkormányzati cégek, szervezetek nem vesznek tudomást a független sajtó érdeklődéséről, kérdéseiket megválaszolatlanul hagyják, vagy tartalmilag használhatatlan választ adnak. A nem válaszolás problémájáról kivétel nélkül minden interjúalanyunk beszámolt.

„Nagyon súlyos a probléma, a napi munkánkat lehetetlenítik el.”

„Gyakorlatilag semmire nem válaszolnak. Egy-egy nagyon ártatlan ügyet leszámítva semmire. A plébános és a kocsmáros marad az egyedüli nyilvánosság. A kocsmáros viszont nem akar bajba kerülni, mert bevonják az engedélyét.”

„Mindig is volt ilyen probléma, de ez már kiterjedt és súlyos”.

„Hat évtizedes újságírói pályafutásom alatt sem itthon, sem külföldi tudósító éveim alatt ilyen jelenséggel nem találkoztam...”

Arra vonatkozóan, hogy a teljes ignorálás mennyire elterjedt, eltérő válaszokat kaptunk, egy példát kivéve: Orbán Viktorhoz és családjához kapcsolódó ügyek feltárása során feltett újságírói kérdések mindig megválaszolatlanul maradnak. **“A Kabinetiroda notóriusan kerüli a válaszadást. (...)
Konkrétan Orbán Viktor családi ügyeit érintő ügyekben semmilyen válasz nincs.”**

Az ignorálásnak több válfaját azonosítottuk. A megkérdezettek többsége szerint inkább az a jellemző, hogy valamilyen választ kapnak, de az rendkívül tartalmatlan, semmitmondó. Mindemellett gyakori az is, amikor a megkeresett fél semmiféle visszajelzést nem ad az újságíró kérdésére - szélsőséges esetben még egy automatikus email-es válaszüzenetet sem, amelyben arról tájékoztatná az újságírót, hogy a levele megérkezett.

A relatíve legkevesebb panaszról a direkt36.hu számolt be, szerintük nagyon ritka és extrém eset, hogy semmilyen választ nem kapnak, utalva arra, hogy ez feltehetően a médium sajátos helyzetével magyarázható:

“Majdnem minden olyan esetben valamilyen válasszal ér véget a sztori, amikor tudomásuk van arról, hogy van nálunk kapcsolódó anyag. Kommunikációs szinten korrektül működnek, a normákat betartják, de az esetek nagy többségében használhatatlan a dolog. A korrektségnek az origos múlt, a szürkébb, visszafogottabb stílus is lehet az oka, amit viszonyoznak is valamennyire, de csak formailag. Sokat számít az is, hogy mivel nem napi híroldalként működünk, ezért nem kell tucatszámra küldeni a kérdéseket, nem terheljük túl őket.” – direkt36.hu.

A fentiek fényében nem meglepő, hogy a teljes és a folyamatos elutasítás mellett néhány újságíró már azt is „pozitívumként” éli meg, ha legalább nyílt elutasítást kap valamilyen indokkal.

“Legalább korrektül szóltak, hogy nem.”

“És ez semmi persze, de már ezt is értékelem, hogy ha valaki, aki ott ül és fizetést vesz fel, legalább megír egy levelet.”

„Ha válaszolnak, akkor is csak szelektíven”- mondják legtöbben, hangsúlyozva persze azt, hogy a politikailag kevésbé érzékeny témákról, marginális eseményekről való tájékoztatással nem szokott komoly probléma adódni. Továbbá, a szelektív válaszadás körében az is gyakori, hogy a feltett kérdésre nem válasz érkezik, hanem egy, a témát érintő vagy ahhoz valamilyen formában kapcsolódó közleményt küldenek ki a sajtólistájukra.

„Egyre inkább jellemző, hogy kizárólag olyan napi ügyekben kapunk válaszokat állami szervektől, amiknél feltehető, hogy sok különböző médium foglalkozik velük, ezekre általában szétküldenek egy egyenválaszt, de ha te magad szeretnél valamit saját sztoriban, értesülésben megerősítést, cáfolatot, reakciót, kommentárt, az jóformán lehetetlen.”

Arra a kérdésünkre, hogy mi lehet az oka a teljes ignorálásnak, két interjúalany egymástól függetlenül egyező választ adott. Véleményük szerint a hatalom felmérte, hogy ezen médiumok közönsége egyáltalán nem tartozik sem a meglévő, sem a potenciális kormánypárti szavazóbázisba, így nem érdemes “hozzájuk beszélni”. Egyikük azt is kiemelte, hogy számára a háttérbeszélgetések hiánya ettől függetlenül logikátlannak tűnik, mert ezek az események lehetőséget adnának az érintetteknek arra, hogy a nekik megfelelő információkat adják át, és nyilatkozataikkal akár szimpátiát ébresszenek.

2. Nyílt elutasítás

A sajtó akadályozásának legszélsőségesebb formája az, amikor a megkérdezett közhatalmat gyakorló szerv vagy személy nyíltan felvállalja, hogy az adott médiumnak nem ad információt vagy az újságíró

számára nem nyilatkozik, mindezt pedig politikai indokokkal támasztja alá. A kutatásban résztvevő médiumok közül az index.hu szembesült ezzel a helyzettel legtöbbször. Először akkor, amikor Orbán Viktor egy felújított kastélyátadása során azt nyilatkozta Fábián Tamás indexes újságírónak, hogy „*kérdezni lehet, de fake news gyárnak nem nyilatkozom.*”¹³ Ezzel a felütéssel a miniszterelnök szabad jelzést adott arra, hogy a politikusok, közhatalmat gyakorlók az Indexnek és később más kormánykritikus médiumnak nyíltan felvállalva ne nyilatkozzanak. Ez történt néhány hónappal később, amikor a Fidesz éves rendezvényére, a kőcsei piknikre érkező politikusok különböző formában és stílusban jelezték az Index riportereinek, hogy neki nem nyilatkoznak.¹⁴

„Az Indexnek? Miért értékelném a kormány munkáját?”- Rákay Philip, a Fidesz tanácsadója.

„Az Indextől vannak? Sok sikert kívánok a munkájukhoz” - Bajkai István, Fidesz országgyűlési képviselője.

„Sajnos nem nyilatkozom Önöknek” - Kubatov Gábor, Fidesz országgyűlési képviselő, Fidesz pártigazgatója és alelnöke.

Az Index újságírói a Kubatov Gábor vezetésével működő Ferencvárosi Torna Club futballmérkőzéseire sem léphetnek be, akkreditációs kérelmüket indokolás nélkül már több mint két éve elutasítják. Ugyanígyen tiltásról számolt be az Azonnali újságírója is.

3. Fizikai távoltartás

A sajtó korlátozásának szintén drasztikus formája, amikor közhatalmi szervek fizikailag akadályozzák meg, hogy újságírók fontos közügyről vagy egy adott eseményről a helyszínen tájékozódjanak vagy onnan tudósítsanak.

3.1 Menekülttáborokból való kizárás

2015-ben, a menekültválság csúcspontján Szurovecz Illés, az abcug.hu újságírójaként a debreceni menekülttáborban uralkodó körülményekről kívánt tudósítani. A táborot működtető Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal azonban megtagadta számára a belépést azzal az indokkal, hogy az újságíró

---

¹³ <https://444.hu/2018/05/27/orban-az-index-egy-fakenews-gyar>

¹⁴ https://index.hu/video/2018/06/03/kotcse_fidesz_piknik_ner/

tudósítása veszélyeztetné a táborban élő menedékkérők biztonságát. A hatóság döntése ellen Szurovecz a TASZ segítségével az Emberi Jogok Európai Bíróságához (a továbbiakban: EJEB) fordult és kapott végül jogorvoslatot.¹⁵ Az EJEB kimondta, hogy az újságíróknak nem csak a véleményszabadsághoz, de az információgyűjtéshez is joguk van, és az újságíró szabadságához tartozik a tudósítás eszközeinek a megválasztása is.¹⁶ A magyar kormány 2020 januárjában az EJEB Nagykamarájához fordult, mert vitatja a döntést. Közben az újságírók továbbra sem léphetnek be a menekülttáborokba.

3.2 Parlamenti tudósítás

A média parlamenti mozgásterének korlátozása egészen 2004-re nyúlik vissza, amikor a TV2 riportere rejtett kamerával járt annak utána, hogy a képviselők mennyire tartják be a dohányzási tilalomra vonatkozó szabályokat. A képviselői felháborodás végül azt eredményezte, hogy a házbizottság kitiltotta a parlamenti folyosókról a kamerákat.¹⁷ Idővel egyre szűkült a fizikai tér az Országházban, ahol újságírók jogszerűen forgathattak. A tudósítások drasztikus korlátozása 2016-ban ismét fellendült, amikor Kövér László házelnök hat újságírót tiltott ki a Parlamentből, mert az általa engedélyezett területeken kívül próbáltak videós interjút készíteni politikusokkal. A TASZ által képviselt hat újságíró a házelnöki kitiltással szemben szintén az EJEB-hez fordult, de az ügyben még nem született döntés.¹⁸ 2019. októberében tovább szűkült a parlamentben a nyilvánosság tere, amikor az országgyűlési tudósítás szabályait szigorították.¹⁹ Az új szabályok értelmében a Parlamentben és az Országgyűlés Irodaházában az újságírók kizárólag egy mobilkordonnal lezárt, néhány négyzetméteres karámban készíthetnek hang- és képfelvételeket. Mindemellett szigorították a parlamenti belépők érvényességi időszakát, valamint korlátozták a sajtótájékoztatók rendjét és helyszíneit is.²⁰

---

¹⁵ <https://tasz.hu/cikkek/nem-zarhatjak-ki-az-ujsgirokat-a-magyar-menekulttaborokbol>

¹⁶ Szurovecz kontra Magyarország, kérelem száma: 15428/16.

¹⁷ <https://www.origo.hu/itthon/20041112tevesekkel.html>

¹⁸ <https://tasz.hu/kitiltjak-az-ujsgirokat>

¹⁹ <https://www.parlament.hu/documents/10181/509284/2013r09.pdf/91a317a1-8f25-8eef-dcee-762224966742?t=1571236292674>

²⁰ 9/2013. házelnöki rendelkezés az Országház és az Országgyűlés Irodaháza, valamint az Országgyűlés Hivatalának elhelyezésére szolgáló épületek területére történő belépés és az ott-tartózkodás, valamint az Országgyűlési Őrség e feladatkörével összefüggő tevékenysége részletes szabályairól.

Joó Hajnalka szerint²¹ ezek a korlátozások azért is különösen sérelmesek a sajtó számára, mert a képviselők által használt folyosókról is teljes egészében kitiltották az újságírókat, holott korábban ez volt az egyetlen terepe annak, hogy a politikusokkal kapcsolatba kerülhessen az újságíró. Különösen azok esetében értékelődött fel ez a lehetőség, aki egyébként a telefonhívásokat, emailés megkereséseket ignorálja. Joó erről úgy fogalmazott: *„már semmi értelme bejárni tudósítani a Parlamentbe, egy teremben kuksolni és nézni a zárláncú közvetítést, amit a tévében, otthonról is lehet”.*

3.3 Menekülés az újságírók előtt

A politikusok nem csak a Parlamentben menekülnek az újságírók előtt. Gyakori eset az is, amikor személyes találkozás alkalmával a megkérdezett nem reagál az újságíró kérdésére, kvázi levegőnek nézi őt. Ennek a legextrémebb példája az, amikor egy országgyűlési képviselő ezen minőségét letagadva próbált kibújni a válaszadás alól.

„A képviselők elfutása a kérdések előtt rendszeresen előfordul, de ellenzéki oldalról is. Ez nem fideszes specifikum, ezt így csinálják. Volt olyan, amikor azt mondta az újságírónak az interjúalany, hogy „de hát én nem vagyok képviselő”, letagadta, hogy ő parlamenti képviselő, mire az újságíró mondta, hogy „dehogynem, maga az én képviselőm Nógrád megyéből!”

“Ha csak közeledek egy fideszeshez, akkor az már fejvesztve menekül.”

„A szóbeli kérdésfeltevés lehetősége teljesen eltűnt.”

4. Sajtótájékoztatók, nyilvános sajtóesemények – „Csak a mikrofonállványokat hívják meg.”

A megkérdezett újságírók kivétel nélkül hoztak példákat arra vonatkozóan, amikor sajtótájékoztatóra vagy sajtónyilvános eseményre nem engedték be őket, vagy ezekről csak később értesültek. Köztudomású tényként beszélt mindenki arról, hogy Kormányinfóra, a Fidesz választási

---

²¹

https://hvg.hu/itthon/20191021_Orulhetnek_a_kepviselok_Tenyleg_ujsgairoktol_elzart_terulet lett_a_parlament

eredményvárójára, lakossági fórumára, valamint Orbán Viktor évértékelő rendezvényeire független médium újságírójaként szinte lehetetlen bejutni. 2019 januárjában az év első Kormányinfóját kivételesen Orbán Viktor miniszterelnök tartotta, ahová nyolc médium képviselőit nem engedték be.²² Többen is azt a választ kaptak a regisztrációjukra, hogy helyhiány miatt nem vehetnek részt, miközben a beengedett sajtómunkatársak által készített felvételeken tisztán látható, hogy bőven volt üres hely a teremben. A nemzetközileg is nagy visszhangot kiváltó januári eset után a Kormányinfóra 2019 áprilisától az újságírókat újra beengedték,²³ majd 2020 január elején visszaállt a „régí rend”. A szokásos év eleji miniszterelnöki sajtótájékoztató előtt ismét önkényesen válogattak a szervezők az újságírók²⁴ között: ezúttal hat médium újságírója nem vehetett részt a Kormányinfón.²⁵

A sajtótájékoztatók és nyilvános események kapcsán rendszerszintű az a probléma is, hogy a független médiumok nem, vagy csak később értesülnek ezekről, így lemaradnak egy-egy fontos közügyről, mindezzel hátrányba kerülve a hírversenyben.

„Az MTI agendában már nincsenek benne az események, amelyeken a politikusok megjelennek. A meghívók kreatív kiküldése is rendszeres: regisztráció utáni küldés, esemény előtt pár perccel küldés, vagy egyáltalán nem küldés”.

„Az önkormányzatnak három sajtólistája van: az elsőn mindenki rajta van, a másodikon a független médiumok nincsenek, a harmadik pedig csak a lakájmédiára szűkített lista.”

A pécsi közügyekről rendszeresen tudósító pecsistop.hu számos olyan esetről számolt be, amikor az önkormányzat tulajdonában lévő pecsma.hu vagy éppen a városvezetéshez lojális bama.hu és a Pécs TV híreiből értesültek egy-egy fontosabb helyi eseményről, ahová elmentek volna ők is, ha előzetesen kapnak meghívót. Ezek hiányában csak más médiumok szűrőjén keresztül tudtak az eseményekről tájékoztatni, ami nyilvánvalóan nem hasonlítható ahhoz, amikor saját kérdéseiket tehetik fel az érintett politikusoknak vagy intézményvezetőknek. A pecsistop.hu a TASZ segítségével sikeres eljárást indított az önkormányzattal és az általa fenntartott kommunikációs céggel szemben politikai

---

²² <https://media1.hu/2019/01/10/ket-torvenyt-is-megsert-orban-viktor-ha-kizarja-a-sajto-egy-munkatarsait/>

²³ <https://magyarhang.org/belfold/2019/04/04/a-magyar-hang-bejutott-a-kormanyinfora/>

²⁴ <https://168ora.hu/itthon/media-sajtotajekoztato-kizaras-ujsgirok-orban-viktor-180098>

²⁵ https://ataszjelenti.blog.hu/2020/01/10/tegyek_nyilvanossa_hogyan_kell_regisztralni_orban_sajtotajekoztatoira

véleményen alapuló hátrányos megkülönböztetés miatt az Egyenlő Bánásmód Hatóság előtt. Az ügy jelentőségéről a V. pontban írunk részletesen.

Egy vidéki online portál főszerkesztője is hasonló helyzetről számolt be. Elmondása szerint az akkori önkormányzat “fiktív sajtótájékoztatókat” szervez, ahová csak a városvezetéshez lojális médiumokat hívják meg.

„Csak a mikrofonállványokat hívják meg, nem is hirdetik meg ezeket az eseményeket.”

Ehhez hozzáteszi, hogy a helyi baloldal is létrehozott magának egy médiát, és ahogy a fideszesek, ők is a saját médiájukat részesítik előnyben. Egy másik újságíró is beszámolt olyan esetről, amikor egy rendezvényre azért nem tudtak bejutni, mert nem kaptak rá meghívót és amikor ezt kifogásolták, a sajtóeseményeket szervezők sajnálkozva közölték, hogy a meghívókat a városi önkormányzat küldi ki, arra nekik nincs ráhatásuk.

5. Erőszakos vagy fenyegető fellépés

Az újságírókkal szembeni erőszakos fellépésről a 444.hu és a szombathelyi központú ugytudjuk.hu főszerkesztője számolt be. A 444.hu újságíróját, Halász Júliát még 2017. májusában egy fideszes lakossági fórumról vezették ki úgy, hogy az egyik szervező elvette tőle a telefonját és kitörölte belőle az eseményről készített fotóit.²⁶ A TASZ által képviselt újságíró feljelentést tett az ügyészségen a telefon elvétele és a képek kitörlése miatt, azonban a nyomozást az ügyészség bizonyítottság hiányában megszüntette. Mindezzel párhuzamosan a fideszes politikus rágalmazás miatt eljárást indított a bántalmazott újságíró ellen, ami közel három éve jelenleg is zajlik az elsőfokon. A büntetőeljárásban az újságíró képviseletét a TASZ látja el.²⁷

Fenyegető fellépésről az ugytudjuk.hu újságírója számolt még be a kutatásunk során, őt egy nyilvános rendezvényen négy biztonsági őr vette körbe és követték mindaddig, amíg az eseményt nem hagyta el.²⁸

---

²⁶ <https://444.hu/2017/05/05/lerangattak-a-lepcson-a-444-tudositojat-es-elvettek-a-telefonjat-a-fidesz-konzultacios-foruman>

²⁷ https://ataszjelenti.blog.hu/2019/01/25/tasz_vs_propaganda

²⁸ <https://ugytudjuk.hu/cikk/maximalis-biztonsagban-voltunk-a-szombathelyi-augusztus-20-i-unnepsegen->

6. Sztorilopás

A szelektív válaszadás radikális formája az, amikor a megkeresett szervek „odaadják” a sztorit valamely kormányközeli médiának, aki „lenyúlja és megírja” a témát. Ennek veszélyéről többen is beszéltek, általában az Origot felhozva példának.

„Jellemző, hogy a beküldött kérdést, témát a válasz helyett odaadják a propagandasajtónak, aki lehozza a sztorit. Ilyen volt például az állampárti nyugdíjak vagy a nyugdíjpótléktól megfosztottak névsorának sztorija”.

A pecsistop.hu például az egyik iskola energetikai korszerűsítésével, pontosabban annak elhúzódásával kapcsolatban érdeklődött az illetékes szerveknél. Választ a feltett kérdéseikre nem kaptak, ehelyett azzal szembesültek, hogy az önkormányzati tulajdonban lévő pecsma.hu rövid időn belül kijött egy olyan pozitív hangvételű cikkel, miszerint „egy héttel hosszabb lesz a nyári szünet az iskolásoknak”.²⁹

7. Hiteltelenítés, megbélyegzés

Az index.hu kapcsán már írtunk arról jelenségről, hogy Orbán Viktor „fake news gyárnak nem nyilatkozom” kijelentéssel zöld utat adott a politikustársainak arra, hogy ne nyilatkozzanak az Index újságíróinak. A megbélyegzés és hiteltelenítés azonban nem egyedül az Indexet érinti.

A pecsistop.hu interjúalánya számolt be arról, hogy őket rendszeresen nevezik kommunistának, zsidónak vagy „Sorosbérencnek”. Ez utóbbi címkével rendszeresen illetik a 444.hu, az atlatszo.hu valamint a direkt36.hu újságíróit is, amit a kormányzati propaganda évek óta használ a vele bármilyen formában kritikus hangot megütő szereplők lejáratására.

8. Források megfélemlítése

Többen is beszéltek arról a problémáról, hogy a hatalom a potenciális források körül fenyegető légkört teremt, akik a retorzióktól tartva nem merik felvenni a kapcsolatot az újságírókkal. Ebből a szempontból különösen problémás az orvosok, tanárok, intézményvezetők helyzete, hiszen nekik a nyilatkozáshoz eleve minisztériumi engedélyre van szükségük. Ezek az emberek még név nélkül sem mernek megszólalni, mert féltik az egzisztenciájukat és a kiszámíthatatlan retorziótól amúgy is

---

²⁹ <https://www.pecsma.hu/top/a-tervezettnel-is-gyorsabban-halad-a-jokai-iskola-teljes-felujitasa/>

tartanak. Az egyik interjúalany konkrét példát is említett ezzel kapcsolatban. Amikor egy állami szerv tevékenységéről tényfeltárási anyagot készített, az ennek keretében megkérdezett forrásai (az állami szerv korábbi munkavállalói) elmondták, hogy névvel nem vállalják a nyilatkozat adását, mert félnek, hogy emiatt nem lesz állásuk a magyarországi pénzügyi szférában. Olyan is volt, aki már külföldön élt, de így sem merte vállalni a nyilatkozat adását.

A hvg.hu újságírója például tudja, hogy felső kormányzati körökben már közölték a politikusokkal, hogy *“aki Joó Hajnalkának szívárogtat, annak vége.”*

Egy interjúalany a következőket mondta a problémáról: *“Új jelenség Magyarországon, hogy ha valaki megszólal egy ilyen újságnak, az számíthat arra, hogy utána kicsinálják, őt vagy a családját. Ez egy létező dolog. Amikor látjátok, hogy neve elhallgatását kérő nemzetbiztonsági szakértő, meg neve elhallgatását kérő polgármester-helyettes, az ennek tudható be.”* Ugyanezen interjúalany jelezte azt is, hogy amikor a felsőoktatási intézményektől akarnak információkat szerezni, *„...ott a neve elhallgatását kérő dékán szint megy.”*

V. A sajtó akadályozásának szereplői – A leggyakrabban panaszolt szervek

1. Sajtóosztályok

Bár az állami szervek sajtóosztályainak létrejötte nem az Orbán kormányokhoz kötődik, sőt a megkérdezett újságírók egy része szerint létrehozásuknak akár értelme is lehetne, a jelenlegi működésüket mégis rendkívül negatívan ítélik meg.

„A sajtóosztályok nem a sajtó segítségére vannak, hanem a sajtó elhárítására”.

“Van sajtóosztály, csak nem tudom, mit csinálnak. Néha hetekig nem válaszolnak.”

A sajtóosztályok rangsorában a legrosszabb értékelést a Miniszterelnöki Kabinetiroda és a sajtóirodát vezető Havasi Bertalan kapta, aki széles körben híres az újságírók ignorálásáról és a semmitmondó válaszairól. Erről a 444.hu önálló cikkben is beszámolt.³⁰

2. Minisztériumok, egyéb állami szervek, cégek

Az újságírók egyöntetűen az EMMI-t és a hozzá tartozó intézményeket, szervezeteket nevezték meg, ahonnan a leggyengébb a válaszadási hajlandóság. Az oktatásért, egészségügyért, kultúráért, szociális területekért, sportért felelős minisztériumnak és intézményeinek a kommunikációja teljesen központosított. Az interjúalanyok elmondása szerint elképzelhetetlen, hogy egy orvos, tanár, családsegítő vagy akár egy múzeum vezetője a minisztérium engedélye nélkül nyilatkozzon a sajtó számára.

„Oktatás és egészségügy nagyon centralizált, lefelé mindenki le van tiltva”.

Az egyik interjúalanyunk szerint az egyetemek kommunikációja is nagyon problémás, aminek az oka a félelem. Ezt úgy jellemezte, hogy **“...ott a neve elhallgatását kérő dékán színt megy.”** Egy helyi ügyekkel is foglalkozó híroldal főszerkesztője az egyik megyeszékhelyen található egyetemmel kapcsolatban számolt be arról, hogy nem válaszoltak a kérdéseikre.

Egy interjúalany szerint az állami cégek esetében **“teljes az átláthatatlanság, rosszabb a helyzet, mint a politikában.”** Egy másik interjúalany úgy fogalmazott, hogy az állami vállalatok nem nagyon kommunikálnak, különösen rosszak a tapasztalatok a Magyar Villamos Művekkel kapcsolatban, míg pl. a Paksi Atomerőmű kommunikál velük. Egyes médiumok képviselői azonban pozitív tapasztalatokról számoltak be a Budapesti Közlekedési Központtal, a Budapesti Közlekedési Vállalattal és a MÁV-val kapcsolatban.

Az egyik interjúalany kisebb mértékű, de érzékelhető romlást lát a mentőszolgálat, és a katasztrófavédelem területén, elsősorban azért, mert nem lehetséges közvetlenül a szóvivővel felvenni a kapcsolatot. A 444.hu megszólalója a ferencvárosi parkolási rendszer visszásságairól szóló videó³¹ kapcsán kiemelte, hogy a legrosszabb tapasztalatuk a NAV-val volt, utalva arra, hogy tíz alkalommal tették fel kérdésüket a Nemzeti Adó- és Vámhivatal szóvivő kérésének megfelelően, melyre végül

---

³⁰ <https://444.hu/2018/07/18/a-valasztasi-informatikai-rendszer-kesobbi-kulcsemberei-ott-voltak-a-fidesz-2010-es-eredmenyvarojan>

³¹ <https://www.youtube.com/watch?v=yY6AQnx1V2U> - A kérdéses rész 8:20-tól látható

nem kaptak választ - azután sem, hogy az újságíró közölte a tisztviselővel, hogy már tíz alkalommal írták meg a kérdésüket. Sőt, a szóvivő válasza az volt, hogy ebben az esetben küldjenek egy tizenegyedik emailt.

Az index.hu egy dunai szennyezés kapcsán feltett kérdéseire nem kapott semmilyen választ a zöldhatóságtól, illetve a konkrét terület (Óbudai Gázgyár) kármentesítéséért felelős Nemzeti Közművektől.³²

Az egyik interjúalanyunk szerint semmilyen különbség nincs az egyes minisztériumok között a rendszer központosítása miatt. Példaként erre azt hozta fel, hogy egy alkalommal két minisztériumot is megkeresett a kérdéseivel, és az egyikőtől azt a választ kapta, hogy **“tudják, hogy a másik minisztériumnak is elküldte a kérdéseit, majd ők fognak válaszolni.”** Ebből azt a következtetést vont le, hogy a kérdések egy helyre futnak be, valószínűleg a Miniszterelnöki Kabinetirodába.

3. Önkormányzatok

Bár a központosítás az önkormányzatoknál is megtörtént, az újságírók különböző tapasztalatokról számoltak be a helyi önkormányzattal kapcsolatos viszonyukról.

“Kisebb településeken sokkal emberközelibbek, lehet beszélni velük, bár ebben az is szerepet játszik, hogy hivatalosan is függetlenek a vezetők.”

“A kisebb településeken még megijednek az újságírótól, viszont minél jobban be van kötve egy település a kormányhoz, annál ellenállóbbak.”

A nagyobb városokban már erőteljes, az országos (nagy)politikára jellemző sajátosságok jelentkeznek - különösen igaz ez azokra a településekre, amelynek kormánypárti vezetése van (Debrecen, Szombathely, Pécs – az interjúk készítésekor még mindhárom város kormánypárti vezetése volt). Az egyik interjúalany erre vonatkozóan Debrecen példáját hozta fel, amikor a város gyors ütemű fejlődését elemző cikkéhez sem voltak hajlandók nyilatkozatot adni az érintettek³³.

---

³² https://index.hu/belfold/2018/10/19/gazgyar_talajszennyezés_mereg/

³³ https://index.hu/belfold/2018/10/08/debrecen_egyetem_lakosság_fejlesztés/

Az egyik interjúalanyunk szerint az önkormányzatok válaszadási hajlandósága egységesen nagyon rossz. Egy másik újságíró pedig azt mondta: **“Az a hozzáállás, hogy a ...-nak nem adunk interjút, ezt mára teljesen magáévá tette az összes település vezetője.”**

A főváros kerületeinek eseményeiről, szolgáltatásairól hírt adó ittlakunk.hu online portál tapasztalatai is vegyes képet mutatnak. A portál minden budapesti kerületben működik és bár ők is hangsúlyozták a központosítás hátrányát, kiemelték, hogy az egyes kerületekben a személyes viszonyok még mindig többet számítanak, mint a pártpolitika.

A teljes képhez hozzátartozik, hogy a hvg.hu és a 444.hu újságírói kifejezetten dicsérték a korábbi, Tarlós István vezette Fővárosi Önkormányzat válaszadási gyakorlatát. A 444.hu még azt is kiemelte, hogy az önkormányzatok jobb válaszadási hajlandósága betudható annak, hogy ők sokkal közelebbi kapcsolatban vannak a választópolgárokkal, mint a minisztériumok.

4. Az önkormányzat lapja – Kinek a lapja?

Jellemző gyakorlat, hogy a helyi önkormányzatok saját médiumokat, általában kerületi vagy városi hírportálokat hoznak létre (pl. pecsma.hu). Az önkormányzatok tájékoztatási kötelezettségüknek részben ezen sajtótermékeken keresztül igyekeznek eleget tenni, és ezzel párhuzamosan bizonyos közérdeklődésre számot tartó információkat kizárólag velük osztanak meg.

Az önkormányzatok ezekre a médiumokra úgy tekintenek, mint saját tulajdonukra és nem mint független, azaz tőlük is független médiumokra. Az önkormányzatok jellemzően őket értesítik először minden jelentősebb városi eseményről, rendezvényről, akik a „ház sajtósaiként” működnek. Ez elsősorban azért problémás, mert a helyi közhatalom közpénzből tart fenn egy olyan médiumot, mely az ő hatalmi érdekeit szolgálja. Ez a működésmód különösen szembetűnő és aggályos a kampányidőszakban, mivel az önkormányzati médiumok elérése (ingyenes terjesztés), ismertsége, valamint a tulajdonosi háttér okán meglévő – egyébként különösebb alap nélküli – tartalomfogyasztói bizalom révén az ezekben közölt információkat a közvélemény egyes szegmensei hajlamosak hitelesnek, objektívnek, függetlennek elfogadni. A legjellemzőbb diszfunkcionális működés az önkormányzati nyomtatott sajtóban figyelhető meg, amely gyakran a politikai vezetés kampánykiadványává silányul.

Azáltal, hogy a többi médium a helyi közügyekről, eseményekről az önkormányzat „saját újságjához” képest később vagy esetleg egyáltalán nem kap tájékoztatást, azt is eredményezi, hogy a hírv versenyben az önkormányzati médiumokhoz képest lemaradnak, azaz nem egyenlő eséllyel indulnak. Nem mellékesen így csak más médium szűrőjén keresztül tudnak közügyekről tájékoztatni,

saját kérdéseiket nem tudják feltenni, saját képeket, videókat nem tudnak készíteni. A peclistop.hu a TASZ segítségével erre a problémára reagálva indított eljárást 2019. májusában a Pécsi Önkormányzat és az általa fenntartott kommunikációs céggel szemben az Egyenlő Bánásmód Hatóság előtt, politikai véleményen alapuló hátrányos megkülönböztetés miatt. A Hatóság megállapította a sajtószabadság sérelmével járó diszkriminációt az ügyben és felhívta a figyelmet arra, hogy az önkormányzat nem tehet különbséget a médiaszolgáltatók között közügyről való tájékoztatása során.³⁴

VI. Következmények és hatások – „Egy idő után az ember egy kicsit fel is adja ezt”

A kutatási interjúk alapján megállapítható, hogy a független médiumok rendkívül nehezen tudják ellátni alapvető tájékoztatási feladatukat, mivel a vélemény- és sajtószabadság alapját képező információgyűjtést Magyarországon az állam - a közhatalmi szerveik jogsértő magatartásán keresztül - nem garantálja, hanem inkább akadályozza.

A kutatás során arra is kíváncsiak voltunk, hogy a problémára az egyes médiumok hogyan reagálnak és az milyen hatással van a napi munkájukra.

1. Közérdekű adatigénylés

Szinte kivétel nélkül mindenki beszélt arról, hogy a fontosabb kérdéseiket már eleve az Infotv. alapján indított közérdekű adatigényléssel teszik fel, hiszen jogszabályi kötelezettség miatt az állami szervek ezekre még válaszolni kötelesek. Ennek a módszernek azonban megvannak a korlátai. Egyrészt a közérdekű adat szigorú törvényi fogalma alá nem lehet besorolni minden, az újságírói munka által érintett területtel kapcsolatos kérdést, másrészt az adatigénylés teljesítésére rendelkezésre álló 15 napos - és 15 nappal meghosszabbítható - határidő rendkívül hosszú: míg az újságírók a kérdéseikre választ kapnak, az ügy legtöbbször elveszíti aktualitását.

---

³⁴ <https://www.egyenlobanasmod.hu/hu/jogeset/ebh2432019>

„Amikor azt kellett megkérdezni Csepelen, hogy a nyári forrásra való tekintettel hol állítanak fel párapukát, akkor a három héttel később megküldött információval már mit tudunk kezdeni?”

„Átálltunk a közadatigénylésre. Lassú és nem hatékony.”

„Mivel a hagyományos kérdésekre nem válaszolnak, mi is többet küldünk ezekből, de mostanra teljesen bevetté vált, hogy azokra sem válaszolnak, vagy a legapróbb, tényleg a legminimálisabb munkával járó adatszolgáltatásért is pénzt kérnek, illetve hogy meghosszabbítják a válaszadást 15 nappal, majd úgy válaszolnak, hogy küldenek egy linket a honlapjukra.”

2. Alternatív megszólalók

Egy interjúalany arról számolt be, hogy egy-egy téma kapcsán alternatív információforrásokat és nézőpontokat keresnek és egyre több szakértőt, politológust szólaltatnak meg. Egy másik megszólaló arról beszélt, hogy az ügyben közvetlenül érintett interjúalany hiányában legtöbbször az ügyvel foglalkozó, azt feltáró újságírókat szólaltatják meg, ami egyúttal komoly szerepzavarral jár, hiszen az újságíró alapvető feladata mégsem a másik kollégának való nyilatkozás. A független televíziók és rádiók helyzete amúgy is speciális ebben a témában, hiszen nekik tényleg azonnal vagy aznapra kell egy megszólaló és nem tudnak órákat vagy akár napokat is várni interjúalányaikra.

3. Szivárogtatás

Politikai rezsimtől függetlenül az újságírók mindig is támaszkodtak az informális kapcsolataikra, valamint az információgyűjtést egyéb, akár anonim források is segítik.

A megkérdezett újságírók többsége szerint a szivárogtatás nem jellemző, de létezik, és értékes anyagok birtokába juthatnak így. Bár konkrét dokumentumokat ritkábban kapnak, inkább az informális, személyes kapcsolatok a fontosak, továbbá az is, hogy a források számára sokat számít a bizalom, pontosabban annak tudata, hogy nem adják ki, nem fedik fel őket az újságírók.

Az egyik interjúalany szerint *“csak a régi személyes kapcsolatok számítanak.”* Ő a szivárogtatással kapcsolatban óvatos, mert az utóbbi időben arra is volt példa, hogy inkább megvezetni és nem segíteni akarták a munkájukat a kiszivárogtatott – pontosabban annak tűnő – információval.

A fentiekkel szemben az egyik hírportál szerkesztője szerint a kormányzat rendkívül fegyelmezett működéséből adódóan nincs *“kifecsegés”*, a személyes kapcsolatok teljesen *“meghaltak”* és már nem képzelhető el az a korábbi helyzet, hogy minisztériumi osztályvezetők, főosztályvezetők

informátorokként működjenek. Elmondása szerint ezek az emberek egyrészt már nem dolgoznak ott, ahol korábban, vagy egész egyszerűen bezárt a rendszer és mindenki fél. Ezt egy másik interjúalanyunk is megerősítette: **„Rendkívüli megszigorították az állami szerveknél a belső kontrollt, ezért már jóval kevesebb az informátor.”**

„Nagyon sok csatorna bezárult. A fordulópont a legutóbbi választás [a 2018-as országgyűlési választások – megjegyzés a szerzőktől]. Előtte még háttérbeszélgetésekre be lehetett jutni, ott még volt valami, de április óta teljesen bezárultak ezek a csatornák. Ebben van félelem is, de az is, hogy aki a rendszerben dolgozott, és kritikus volt, kiugrott.

4. Etikai dilemmák

Minden újságíró beszélt arról az alapvető etikai szabályról, hogy „az ügyben érintett feleket meg kell szólítani, ami nélkül nem cikk egy cikk.” Az esetek többségében, mivel az érintettek nem válaszolnak, ezt jelzik a cikkben, bár gyakran előfordul az is, hogy a megkérdezettek - főleg komolyabb ügyekben – az írás megjelenése után felbukkannak, reagálnak valamit.

„Ami a legnehezebb, hogy egy csomó téma el sem készül, mert felméri előre az újságíró, hogy nem fog semmire választ kapni és egyszerűen nem tudsz elég erőset állítani anélkül, hogy ezeket a válaszokat megkapnád. Így marad a sejtetés.”

Mindemellett egyre több olyan cikk jelenik meg, amelynek témája önmagában az, hogy egy fontos közügyben nem érkezik az érintett közhatalmi szervektől válasz. A nyugat.hu hosszú ideig havonta összegző cikket közölt azokról a témákról, amelyekre nem kaptak választ. Az infovilag.hu nyílt levélben tette közzé azokat az egyoldalú levelezéseket, amelyeket a győri városvezetéssel folytattak.³⁵ Az Azonnali módszere a fentiekhez hasonló, ők humorosabb formában, ironikusan mutatják be a semmitmondó válaszokat.

Mindemellett az újságírók negligálása komoly etikai dilemmákhoz és problémákhoz is vezethet és vezet is. Szinte kivétel nélkül minden interjúalany megerősítette, hogy lerövidült a válaszadásra szánt idő, ami nem jó, de a probléma sajnos ezt eredményezte. Míg korábban hosszabb időt szántak a válaszadásra, ma már arra is van példa, hogy a kérdések elküldése után szinte azonnal élesítik a cikket

---

³⁵ <https://infovilag.hu/cimzett-a-gyori-polgarmester-lassa-a-nyilvanossag/>

és ha később esetleg befut a válasz, akkor frissítik az írást. A válaszadásra szánt idő rövidege kapcsán az újságírók arról is beszéltek, hogy a jelenségnek nem csak az etikai lazulás az oka, hanem az a valós félelem is, hogy a témájuk azonnal a kormánypárti médiánál landol, természetesen más „tálalásban.”

5. Jogi eljárások

2018. májusában Joó Hajnalka hvg.hu újságírója arról írt a fentiekben is hivatkozott cikkében, hogy az állampolgárok tájékoztatását végző újságírók munkáját törvény szabályozza, a munkájukat akadályozó közhatalmat gyakorló személyekkel, szervekkel szemben azonban nem lehet jogi eszközökkel fellépni, mivel a szabályozásban nincsen erre vonatkozó szankció.

A cikk megjelenése óta fontos nemzetközi és hazai döntések születtek a közhatalom és a sajtó viszonyának vonatkozásában, amely némileg árnyalja Joó állítását.

A menekülttáborba való belépés megtagadása miatt a TASZ által képviselt Szurovecz Illés ügyében az EJEK kimondta, hogy az újságíróknak nem csak a véleményszabadsághoz, de az információgyűjtéshez is joguk van, és az újságíró szabadságához tartozik a tudósítás eszközeinek a megválasztása is.

Ugyanezt mondta ki az Egyenlő Bánásmód Hatóság a szintén a TASZ által képviselt pecsistop.hu ügyében is, miközben megállapította a politikai véleményen alapuló hátrányos megkülönböztetést az önkormányzat és annak kommunikációs cégével szemben: „a sajtó szabadságát arra figyelemmel kell garantálnia az államnak, hogy a sajtó a véleménynyilvánításhoz szükséges információszerzésnek, a véleménynyilvánításnak és véleményformálásnak kitüntetett fontosságú eszköze. (...) A sajtó nemcsak a szabad véleménynyilvánítás eszköze, hanem a tájékoztatásé is, azaz alapvető szerepe van a véleményalkotás feltételét képező tájékozódásban.” A hatóság megtiltotta a Pécsi Önkormányzat számára a jövőben jogsértő magatartás tanúsítását, továbbá a határozat 30 napra való nyilvánosságra hozatalára kötelezte. A választások eredményét figyelembe véve a hatóság eltekintett az 50.000 Ft és 6.000 000 Ft között megállapítható bírság kiszabásától.

A Parlamentből kitiltott hat újságíró ügyében a TASZ szintén az EJEK-hez fordult arra hivatkozva, hogy a kitiltás a sajtószabadságot és a tisztességes eljáráshoz való jogukat sérti, hiszen a házelnök döntésével szemben az újságírók még fellebbezni sem tudtak hazai fórumok előtt. Az ügyben az EJEK előtt folyamatban van az eljárás.

Az újságírók parlamenti munkájának további nehezítését jelentő, 2019-es rendelkezések meghozatalát követően az Azonnali pert indított Kövér László házelnök és az Országgyűlés Hivatala ellen, melyben forgatási engedélyük elutasítását támadták meg. A keresetlevelet a bíróság visszautasította azzal az indokkal, hogy a sajtóiroda döntései nem számítanak közigazgatási határozatnak, ezért közigazgatási bíróság előtt nem is támadhatók meg. Az eljárás jelenleg fellebbezési szakaszban van.³⁶

A fentiekben bemutatott ügyek azt mutatják, hogy a sajtóval szembeni állami korlátozásokkal szemben bizonyos keretek között fel lehet lépni. Az egyedi ügyekben nyújtott jogorvoslatok és jogalkalmazási iránymutatások a rendszerszintű problémát azonban nem, vagy csak részben képesek orvosolni.

---

³⁶ https://azonnali.hu/cikk/20191211_azonnali-vs-kover-visszautasitottak-a-keresetunket-fellebbezunk